

Формування фінансових ресурсів підприємств житлово-комунального господарства

У статті розглянуто проблеми формування фінансових ресурсів підприємств житлово-комунального господарства, здійснено класифікацію джерел фінансування житлово-комунальної сфери. Автором обґрунтовано необхідність пошуку додаткових джерел фінансових ресурсів для житлово-комунальних підприємств.

житлово-комунальне господарство фінансові ресурси, класифікація, власний капітал, залучений капітал, позиковий капітал, заборгованість

Постановка проблеми. Житлово-комунальне господарство (ЖКГ) є тією сферою, яка має соціальне спрямування і від ефективності діяльності підприємств якої залежить як рівень життя населення, так і розвиток населених пунктів, міст, районів та держави. В свою чергу, ефективність діяльності підприємств ЖКГ залежить від наявності достатніх фінансових ресурсів та їх якісного складу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У науковій економічній літературі дослідженню проблем формування фінансових ресурсів надається велика увага. Результати цих досліджень відображені в багатьох наукових розробках, серед яких наукові праці Н. Хрущ, В. Приступи, В. Опаріна, В. Шелудько, М. Артуса, І. Зяцьковського, О. Величко та ін. Праці М. Забаштанського, Н. Лелюк присвячені, зокрема, проблемам формування фінансових ресурсів у житлово-комунальній сфері. Проте, залишається невирішеною проблема розробки механізмів формування фінансових ресурсів із врахуванням специфіки ЖКГ. У цьому руслі особливих досліджень потребують процеси розширення та ефективного задіяння джерел фінансових ресурсів ЖКГ.

Основною метою статті є аналіз джерел формування фінансових ресурсів підприємств житлово-комунального господарства Кіровоградської області та виявлення резервів щодо їх збільшення.

Виклад основного матеріалу. Необхідною умовою успішної діяльності кожної підприємницької структури стала наявність достатніх фінансових ресурсів.

Оцінку формування фінансових ресурсів на підприємствах ЖКГ доцільно розпочати із характеристики сутності та видів фінансових ресурсів.

Фінансовими ресурсами підприємства називають грошові кошти, що перебувають у його розпорядженні на постійній або тимчасовій основі. Економічний зміст фінансових ресурсів визначається складом і джерелами їх формування та напрямками використання.

Опарін В. класифікує фінансові ресурси за наступними ознаками: за правом власності (власні, надані, позичені), за кругообігом (початкові, прирощені) та за використанням (матеріальні та в обігу). [5, с. 80].

Партін Г.О. доповнює вище зазначену класифікацію такою ознакою, як форма реалізації, відповідно до якої виділяються матеріальні, фінансові та нематеріальні фінансові ресурси. [4, с. 11].

Л. Катан вважає, що класифікувати фінансові ресурси слід, враховуючи такі ознаки, як: джерела формування, цільове призначення.

Класифікація фінансових ресурсів за окремими ознаками зображена на рисунку 1.

Рисунок 1 – Класифікація фінансових ресурсів за окремими ознаками

Розгляд фінансових ресурсів за способом формування та джерелами їх створення необхідний для визначення меж їх функціонування.

За способом формування фінансові ресурси поділяються на ті, що:

- створювалися при заснуванні підприємства (за рахунок внесків засновників у статутний фонд);
- створені за рахунок власних та прирівняних до них коштів (за рахунок надходжень, доходів та прибутку);
- мобілізувалися на фінансовому ринку (цінні папери, кредити, кошти інвесторів);
- поступили у порядку розподілу грошових надходжень (дивіденди, відсотки, доходи на пайові внески, страхові відшкодування, бюджетні субсидії, дотації).

Класифікація фінансових ресурсів за способом їх формування зображена на рис. 2.

Фінансові ресурси підприємств за джерелами формування поділяються на власний, позичковий та залучений капітал, який використовується для формування активів підприємства та здійснення виробничо-фінансової діяльності з метою отримання прибутку. Власний, позичковий та фінансовий капітали, які формують, з

одного боку, фінансові ресурси підприємства та беруть участь у фінансуванні його активів, з іншого боку, є зобов'язаннями перед конкретними власниками.

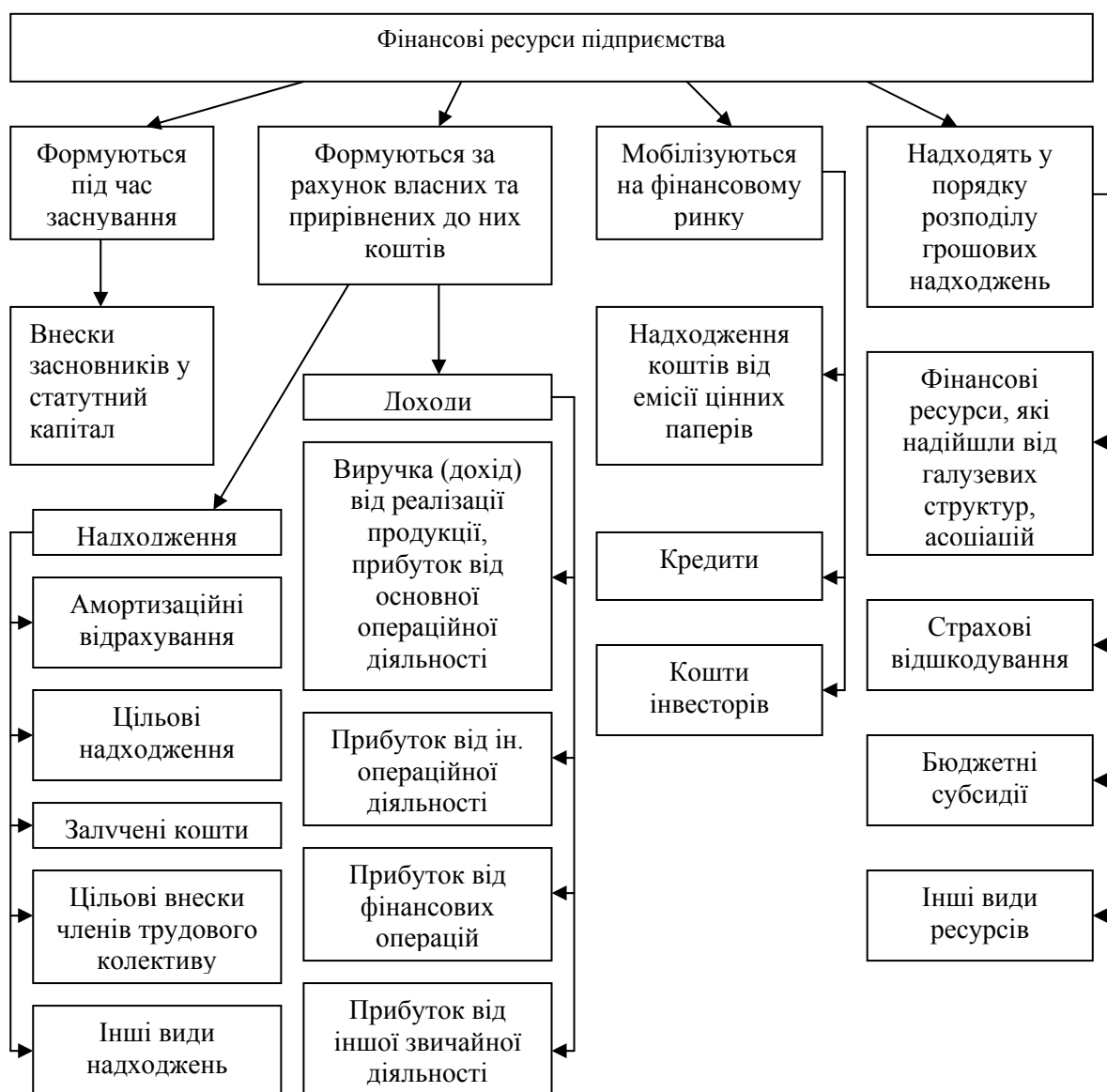

Рисунок 2 – Класифікація фінансових ресурсів за способом їх формування

Класифікація фінансових ресурсів за джерелами їх формування зображена на рис. 3.

Власний капітал – це власні джерела фінансування підприємства, які утворюються двома шляхами: внесенням власниками підприємства грошей та інших активів, накопичень суми прибутку, що залишається на підприємстві. До складу власного капіталу включають:

– статутний капітал (фіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників до капіталу підприємства); пайовий капітал (сукупність коштів фізичних та юридичних осіб, що добровільно розміщені у товаристві для здійснення його фінансово-господарської діяльності); додатково вкладений капітал в акціонерних товариствах (сума, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їх номінальну вартість (емісійний дохід));

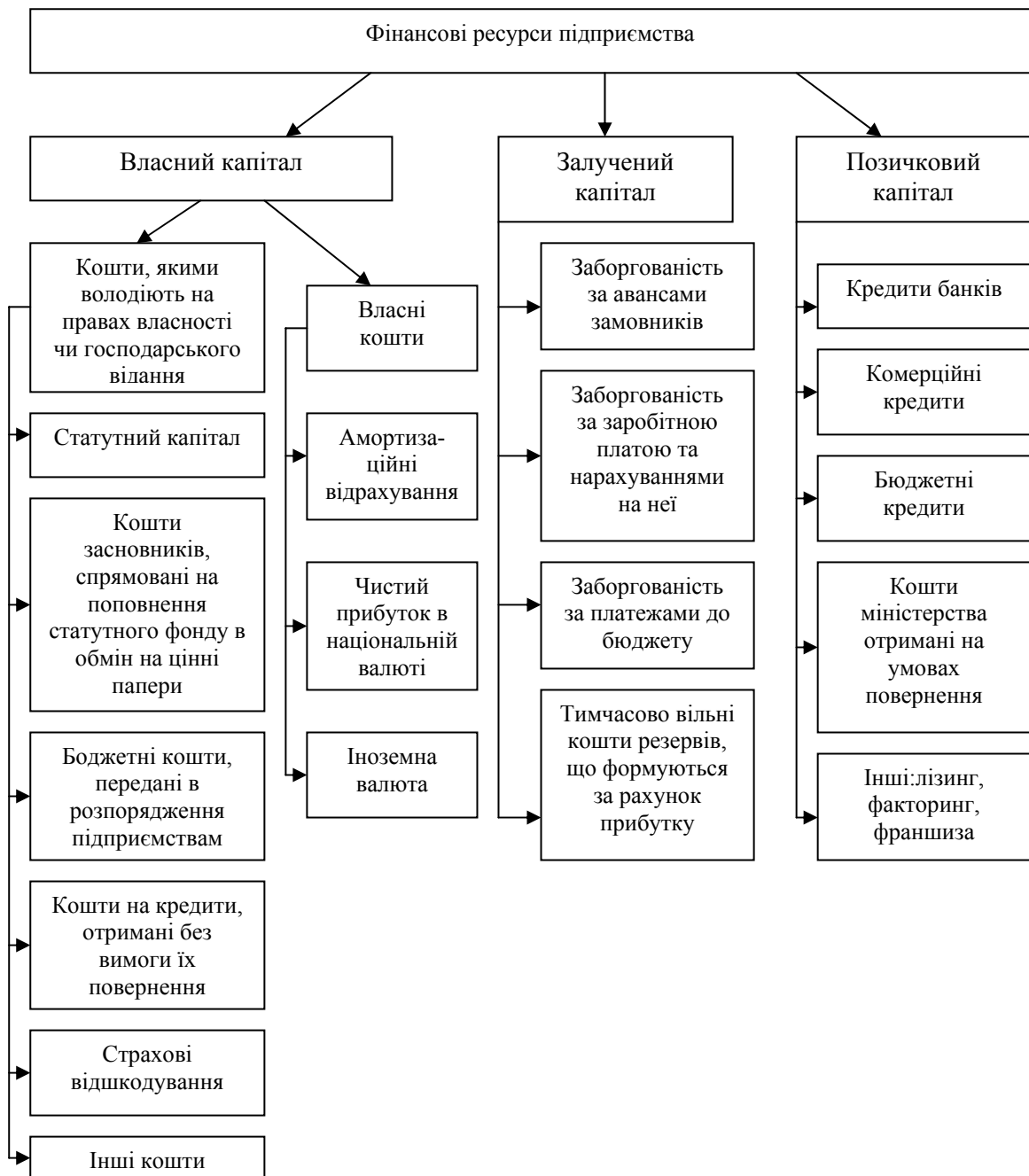

Рисунок 3 – Класифікація фінансових ресурсів за джерелами їх формування

– резервний капітал – резерви на непередбачені витрати, що сформовані згідно з законодавством або засновницькими документами за рахунок прибутку підприємства;

– інший додатковий капітал – це оцінка необоротних активів, вартість активів, що безкоштовно отримані від інших фізичних та юридичних осіб, та інші види додаткового капіталу;

– нерозподілений прибуток (непокритий збиток) – прибуток, що реінвестований у господарську діяльність підприємства. Непокритий збиток вираховується при визначенні і підсумках власного капіталу;

– неоплачений капітал – заборгованість власників за внесками до статутного капіталу. Його сума вираховується при визначенні підсумку власного капіталу.

До складу позичкових фінансових ресурсів відносять: довго-, середньо- та короткострокові кредити банків; довгострокові фінансові забезпечення та інші

довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки; лізинг; франшиза; кошти, що надходять з бюджету та міністерств на умовах повернення; відстрочені податкові зобов'язання по сплаті податку.

До залучених фінансових ресурсів включають: тимчасово вільні кошти резервів, що формуються за рахунок чистого прибутку; реінвестовані кошти резерву для виплати дивідендів; всі види кредиторської заборгованості з поточних зобов'язань підприємства фізичним та юридичним особам; поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями; векселі видані; поточні зобов'язання за розрахунками з одержаних авансів; з бюджетом по сплаті податків, з позабюджетними фондами, з органами страхування, з оплати праці, з учасниками по виплаті дивідендів; інші поточні зобов'язання. [2, с. 52].

Теоретично джерела формування фінансових ресурсів підприємств житлово-комунального господарства майже споріднені з джерелами підприємств інших видів діяльності. Разом з тим, наявність багатьох зовнішніх факторів впливу на дану сферу дещо порушують цю спорідненість. Постійна дотаційність галузі, наявність значних сум дебіторської заборгованості, здійснення цінової політики органами місцевого самоврядування, з одного боку, та відсутність податкових пільг і сприятливого інвестиційного середовища, з іншого, унеможливають залучення додаткових джерел фінансових ресурсів. Крім того, фінансове становище житлово-комунальної сфери не можна назвати задовільним [1, с. 26].

Так, наприклад, протягом січня-травня 2007 року борг споживачів за отримані житлово-комунальні послуги в Кіровоградській області зріс на 8,9 млн.грн. Найбільшим боржником є населення, заборгованість якого зросла на 5,3 млн.грн. і складає 80,0 млн.грн., тоді як заборгованість населення на 1 квітня 2006 року становила 62,8 млн.грн.

Рівень оплати за житлово-комунальні послуги по Кіровоградській області загалом складає 93,2 %, в тому числі населення розраховалось за послуги на 92,3 %.

За послуги теплопостачання на кінець травня 2007 року населення розраховалось на 95,3 %, водопостачання та водовідведення – на 97,8 %. Найгірший показник оплати послуг з утримання будинків та прибудинкових територій – до 85 % [6].

Відсутність належної платіжної дисципліни негативно впливає на фінансове становище підприємств ЖКГ та унеможливорює залучення позикового капіталу. Значний фізичний та моральний знос основних засобів (для Кіровоградщини близько 60%), збитковість житлово-комунальних підприємств зменшують можливості знаходження додаткових джерел фінансових ресурсів. А тому власний капітал є основним джерелом фінансування підприємств житлово-комунального господарства.

Додатковим джерелом формування фінансових ресурсів для підприємств ЖКГ могли би стати кредити банків, проте через незадовільний фінансовий стан та неможливість погашати великі відсоткові ставки за кредитами підприємства не в змозі скористатись цим джерелом. Також деякі банки вдаються до такої кредитної політики, за якої передбачається відмова у наданні кредитів для державних підприємств, установ, організацій. Негативним фактором є і те, що законодавчим чином неврегульований механізм функціонування житлово-комунальних підприємств на фінансовому ринку України та його особливості.

Висновки. Складний фінансовий стан підприємств житлово-комунальної сфери обумовлений недостатністю фінансових ресурсів. Сьогодні левову частку серед джерел фінансування підприємств житлово-комунального господарства займають власні фінансові ресурси, обсяг яких дуже обмежений. Збільшення обсягу власного капіталу можливе шляхом розробки та застосування особливого механізму оподаткування на період реформування житлово-комунальної сфери.

Особливу увагу слід приділити використанню залучених та позикових фінансових ресурсів у сфері ЖКГ. Актуальним тут буде застосування лізингових схем, що дозволить оновити основні фонди підприємств ЖКГ, проте це стане можливим в наступних випадках:

- розробка та прийняття законопроекту про державну підтримку лізингової діяльності в сфері ЖКГ та створення фонду для часткового відшкодування відсотків за користування лізинговим майном;
- активізація участі комерційних банків в лізингових угодах шляхом звільнення їх від сплати податку на прибуток, отриманий від надання кредитів при операціях фінансового лізингу, та надання їм спеціальних державних гарантій;
- використання зарубіжного досвіду при реформуванні ЖКГ та застосування лізингу для введення енерго- та ресурсозберігаючих технологій.

Одним із шляхів збільшення суми позичкового капіталу в майні підприємств ЖКГ могло би стати створення комунального банку. Пріоритетним напрямком його діяльності має стати кредитування житлово-комунальних підприємств (погашення відсотків за кредитами має бути покладено на державу через щорічне закладання відповідних сум у Державному бюджеті України).

Важливим моментом є також погашення заборгованості населення за спожиті житлово-комунальні послуги. Вирішення цієї проблеми можливе шляхом застосування до неплатників штрафних санкцій та припинення подальшого надання послуг, що стосується, насамперед, електро- та газопостачання.

Список літератури

1. Забаштанський М.М. Джерела формування фінансових ресурсів підприємств комунального господарства// Актуальні проблеми економіки. – 2005. – № 6 (48). – С. 25-29.
2. Катан Л.І., Дуброва Н.В., Бондарчук Н.В. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. під час підгот. спец. та магістрів із спец. «Фінанси» у ВНЗ II-IV рівня акредитації. – Суми: Довкілля, 2007. – 243 с.
3. Лелюк Н.Є., Короп О.О. Проблеми формування фінансових ресурсів підприємств житлово-комунального господарства// Комунальное хозяйство городов. – 2006. – № 71. – С. 223-228.
4. Партин Г.О., Загородній А.Г. Фінанси підприємств: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл./ Національний банк України; Львівський банківський ін-т. – Львів: ЛБІ НБУ, 2003. – 265 с.
5. Фінанси (загальна теорія): навч. посібник/ В.М. Опарін. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: КНЕУ, 2002. – 240 с.
6. www.kr-admin.gov.ua

В статье рассмотрены проблемы формирования финансовых ресурсов предприятий жилищно-коммунального хозяйства, осуществлена классификация источников финансирования жилищно-коммунальной сферы. Автором обоснована необходимость поиска дополнительных источников финансовых ресурсов для жилищно-коммунальных предприятий.

The problems about forming financial resources' for enterprises of dwelling-communal economy are considered in the article. The author made classification of financial sources in dwelling-communal sphere. The necessity of search of additional sources of financial resources is grounded by the author.